

ВЛАДИКА НИКОЛАЈ ВЕЛИМИРОВИЋ СРПСКИ НАРОД КАО ТЕОДУЛ

VI

62. Оно што смо рекли о србским државним и грађанским старешинама, о њиховом Светосавском схватању живота као службе Христу Богу, и о самој њиховој служби на разне начине, то поготову важи у пуној мери за старешине Србске народне Цркве, за архиепископе, патријархе, монахе и свештенике. Они су били пред властелом и народом тумачи Еванђеља као службе Богу и речју и примером. Многи су од њих били задужбинари и ктитори, а сви су били браниоци праве вере од јереси, заштитници народа и хранитељи сиротиње, летописци србске историје и надахнитељи песнопеваца и гуслара.

63. Света Гора им је била прво духовно огњиште, Јерусалим друго. И у Светој Гори и у Светој Земљи они су се учили Теодулији, да би после стечену науку искуством и вежбом (а не само голим речима) преносили у свој народ. Или су, пак, остајали тамо да домаћински послуже Богу у својим или туђим манастирима, и да се упокоје у Господу као слуге Господње, на Кармилској Гори, на Тавору, за Јорданом, у Јерусалиму и око Јерусалима или на Гори Синајској. У време силе Турске, пак, они су оснивали своје манастире и стројили задужбине по целој Панонији, по Мађарској све до Карпата, по свој Румунији и по Јужној Русији. То се нарочито догађало у време деспотије Бранковића и по пресељењу патријарха из Пећи у Аустро-Угарску.

64. Па и ови патријарси србски, као и владике црногорске, били су мученичке слуге Христа Бога. По невољи и сили околности они су примали на своју грбачу, не светску власт над народом, слично римским клерикалцима, него бригу о народу и о свим народним пословима у недостатку световних кнежева и вођа. Због тога се нигде у историји о србском народу не спомиње теократија из оног горког времена кад су пећки патријарси и црногорске владике стајали на челу народа. Јер, не само да то није била никаква теократија, него баш сугуба Теодулија. Слободне државе је било нестало, остала је само Црква. Световне старешине су биле ишчезле, остале су само духовне вође. Један во био је убијен и други је морао сам да носи јарам и вуче цела кола.

65. Народи су од вајкада гледали у своје вође и на њих се угледали. Србски народ гледао је у своје владаре и челнике, и у своје владике и духовнике, и од њих је примао пример. Какав је пример примио овај народ од својих световних и духовних вођа? Пример Теодулије, службе Богу као смисла живота и пута за Царство Небесно. Примивши то познање од својих двојних старешина, од њиховог примера и њихових дела, народ се према том познању оријентисао у свеколиком свом домашњем и друштвеном бићу.

66. Седећи и размишљајући крај свога огњишта, било у слободи или у ропству, српски сељак је морао себи овако говорити:

-Кад су краљеви и цареви наши служили Христу Богу, зар ћу ја тражити неког бољег домаћина да му служим? Кад се неком служити мора, онда је најбоље служити Најбољему.

-Кад се Немања, стар и немоћан, замонашио, шта ја чекам и зашто ја да се не замонашим пре неизбежне смрти?

-И кад је Сава згазио своју младост као јевтину крпу платна и отишао у манастир, зашто ја да ценим своју младост, која као цвет прецветава и као трава суши се?

-И кад су краљеви наши као монаси постили и на асури спавали ради спасења душе, зар ја да тражим господство и сласт, а смрт стоји пред вратима?

-И кад су царице и кнегиње наше сушиле се по манастирима, зар ћу ја да прекршим пост и гојим се за нечију сласт?

-И кад су сва господа и властела србска зидала цркве и манастире, зашто ја бар да не запалим свећу у тим њиховим задужбинама или не приложим нешто или не послужим неко време у њима за спасење деце своје, кад нисам у стању сам саградити цркву?

-И кад су сви наши великаши, државни и црквени, имали богомоље по кућама својим, зашто ја да не држим молитву у својој кући и са својом децом?

67. На основу свога искуства и ученог примера србски домаћин у планини створио је нешто изванредно с Божјом помоћи. Створио је од свога дома богомољу, и цркву, и манастир, и Свету Гору, и Јерусалим. На свој дом ставио је крст Христов и све је осветио крстом и посветио преславној и недомисливој Светој Тројици, узео је једног од прослављених светих слугу Божјих за свога заштитника и молитвеника и служио му као крсној слави. Увео је скраћени типик манастирски у свој дом: типик поста и молитве. Србски дом постао је прави манастир, са једним додатком освештане брачне везе ради множења народа Божјега и са скраћеним правилом молитвеним по нужности, но које се надокнађивало већим трудом. Вера, поштење, послушаније и трпљење, то је укратко био типик сваког српског дома. Шта је Света Гора, него служба Христу Богу? Ја не могу да одем у Свету Гору, могао је Србин рећи, зато нека мој дом буде Света Гора. Шта је Јерусалим земаљски према Јерусалиму Небеском? Ја бих желео поћи на хаџилук у Јерусалим земаљски, где су ходиле стопе Спаситеља мога, али нисам у могућности! Зато ћу да се уздигнем вишњем Јерусалиму, бољем Јерусалиму где, нису само стопе Његове, него баш Он Сам, васкрсли и вазнесени победилац смрти, Господ мој и Бог мој.

68. Но ако сваки Србин није био у стању путовати на поклоњење у Свету Гору и у Јерусалим, сваки је могао ходити у своје домаће манастире, својих славних цара задужбине - и ходио је сваки. Ходио је често и на дуже време. Исповедао се, причешћивао, уздизао и сједињавао дух свој са Богом својим, подвизавао се заједно с калуђерима и исто као и калуђери. Долазио је у манастир да види сина или унука, који се у манастиру учио, а и сам да се поучи. А имао се чему поучити. Манастири су били најбоља школа за народ, каква је икад постојала у србском роду. У њима се у потпуности одржавала како општа хришћанска тако и србска народна традиција. Обоје у знаку службе Христу Богу. Долазио је да види најпреданије и најизвежбаније слуге Божје, и да се и он од њих научи служити Богу и Свецима Божјим. И још да чује како су Свечи Божји – међу којима су и многи његови србски преци – служили Богу на земљи, трудом, молитвом, уздржљивошћу, задужбинама и патњама сваке врсте. Онда се враћао дома, да примљену науку преда својима и примени је у дому своме као у неком малом манастиру.

...наставља се...

